Quaderns
núm. 36

El mapa del tresor

Viatge al país de la bellesa

Nú Miret

Pròleg de Francesc Guillaumet

FONOLL

Juneda, 2026

Aquest llibre està fet de material certificat FSC® i altre material controlat.

1a edició: juny de 2026

© del text: Nú Miret
© de les característiques d'aquesta edició: Editorial Fonoll

Disseny de la coberta: Arnau Torrente Capdevila
Disseny interior: joanteixido.net
Maquetació: Adriana Martínez Vila-Abadal
Assessorament lingüístic: Núria Garcia Caldés
Impremta: Anfigraf Indústria Gràfica

Editat per:
Editorial Fonoll, SL
Espai Lo Cub · C. Major, 13 2n · 25430 Juneda
www.editorialfonoll.cat

Dipòsit legal: L 481-2026
ISBN: 978-84-10220-56-0

Advertiment legal:
Està rigorosament prohibida, sense l'autorització dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic.

Índex

11 **Pròleg.**
Núria Miret, humanista

17 **Introducció.**
Desplegar mapes, descobrir tresors

TARDOR

20 **Una sabata i una espardenya**

22 **El meu 11 de setembre**

24 **«Per sant Miquel, si t'afanyes veuràs los caragols amb banyes»**

26 **Sempre ens quedarà l'oli del raig**

28 **La bellesa**

30 **Les torres de l'horta**

32 **Sota els xiprers**

34 **Fènix**

36 **De Cubells a Camarasa**

38 **L'encesa**

40 **Setembre**

42 **Ja estem encarades**

44 **Un petit miracle**

46 **Vèrtex geodèsic**

48 **Brolladors lacustres**

50 **«Le Rayon Vert»**

52 **Tàpia**

54 **Llimiana, el gran secret**

56 **Una simfonia**

HIVERN

60 **Els Pirineus són blaus**

62 **El repàs**

64 **La profecia**

66 **Tremp**

68 **L'horitzó propi**

70 **Imaginem**

72 **Autopista cap al cel**

74 **Sant Valentí qui més qui menys**

76 **Que s'aguantin**

78 **Muntanyes**

80 **Gener**

82 **Bellesa, fred**

84 **La rubina**

86 **La Pertusa**

88 **La corba de la recta**

90 **El tren de la sucrera**

PRIMAVERA

94 **Un pom de violetes**

96 **Utxesa no dorm mai**

98 **Que sigui inevitable**

100 Avinganya

102 Mascançà

104 Montalegre

106 Un dilluns no qualsevol

108 La promesa

110 L'aigua ens mena l'ànsia

112 La ruta de les ermites

114 La muntanya invisible

118 Camins

120 Les dones d'aigua

122 La pressa

ESTIU

126 El Pont de Suert

128 Torre de guaita

130 El primer viatge

132 La vida

134 El crit

136 La bellesa és també olor de menta

138 La mesura de les coses

140 Juneda *mon amour*

142 Foc de Gra

144 Les dones d'agost

146 La tempesta

Pròleg

Núria Miret, humanista

«El vent fet a casa te'l pots menjar, però el que no t'hauries de poder menjar és el blat fet a l'altra punta del món si el podies fer créixer aquí. Les renovables s'han de repensar».

Podria ser una editorial de les que escric a *La Mañana*, però és una contraportada de la Núria Miret que em fa adonar que no estem sols en aquesta lluita contra els molins de vent i les plaques solars que suplanten les millors terres de cultiu i esmenen la poètica amb què la Núria i jo (ho comprovo cada divendres) ens mirem el paisatge. Començo el pròleg amb aquesta anècdota perquè de la mateixa manera que la transició energètica no serà indolora és necessari que des de les pàgines d'un mitjà com el que represento, degà de la premsa lleidatana i atent al batec de Ponent, Pirineu i la Franja, hi hagi algú que digui que això no pot ser. La Núria ho fa des d'una pàgina noble, la contraportada que li vaig oferir l'estiu del 2020 després d'haver estat a les pàgines d'opinió.

De fet, fer escriure la Núria era una proposta atrevida perquè tot i que la seva ploma és art la seva veu encara ho és més. Ningú com ella és capaç de recitar les nostres i els nostres poetes. Ho he comprovat molts cops escoltant-la com a rapsoda amb el piano de David Pradas de company. A mesura que arribaven els seus articles m'adonava que som tributaris d'un mateix paisatge i d'una mateixa manera d'entendre el país, un país que molts voldrien ple de plaques solars, molins de vent i plantes gegantines de biogàs, però que per

sort hi ha gent que alça el dit per denunciar-ho. Gent com la Núria, que ens guia amb mà destra per la carretera de Cubells a Camarasa amb el Montsec de fons, una serra que es mira el pla i la muntanya que van definir un grup de balaguerins republicans just abans de l'ensulsiada del 36. Montalegre, Sant Mamet, Sant Llorenç, l'ermita de Pedra, Cellers, Terradets, la vall Fosca, Salgar, el Santuari del Miracle, els vestigis d'Aramunt Vell, Àreu, la Ribera del Sió, el Segre, les dos Nogueres, el Pilar d'Almenara, el Poal que l'ha vist néixer i molts altres indrets que han forjat un paisatge exterior però fonamentalment interior han anat passant pels articles que la Núria ha escrit per al diari i que ara tindran forma de llibre. Però quan parlo d'un paisatge íntim també m'endinso en la construcció cultural que ens defineix i que és fruit de les lectures que hem fet, de les pel·lícules que hem vist i de la música que escoltem.

I és aquí quan giro la vista enrere i veig com en un dels seus primers articles parlava d'*El nedador,* que va protagonitzar Burt Lancaster. Hi vaig trobar molt surrealisme, en aquella pel·lícula, i sempre em vaig quedar amb el to de les converses que tenia saltant de piscina a piscina a Connecticut. Però tanmateix no en vaig poder parlar mai amb ningú. Senzillament, perquè ningú del meu entorn l'havia vist i només quan vaig llegir l'article que la Núria li dedicava em vaig adonar que compartim uns llocs comuns al setè art que van més enllà de l'estricta cartellera comercial. Potser per això les nostres coincidències es fan realitat cada divendres quan m'envia el seu article, escrit i declamat. Quan el rebo al mòbil torno a gaudir d'aquell instant efímer, compartit i únic que s'esdevé entre l'autor i el seu públic. En aquest cas entre l'autora i el lector, que soc jo i tota la gent a qui fa arribar una columna que és art, literatura, periodisme i un tast d'aquesta terra que tan bé va definir Vallverdú. I, com que he començat amb una anècdota, acabo amb una altra.

Quan feia televisió deixàvem triar a la protagonista on volia fer l'entrevista. La Núria ens va citar a la banqueta del Canal d'Urgell, al Poal. A l'acabar ens va explicar que en un recital se li va atansar un polític perquè ella havia llegit aquests versos: «La mort crema el

darrer rostoll i aparia la rella. No talleu els arbres del Canal». El polític (no em va dir qui però ho intueixo) li va dir: «Miret, els arbres s'han de tallar perquè tenim un contracte amb Endesa...». Però la Núria no s'ho podia creure. «No heu entès res!», li va dir amb gest d'incredulitat. Precisament, perquè com Maria Mercè Marçal, la Núria busca la poètica de les coses. Potser per això a la presentació de l'entrevista vam escriure: Núria Miret, humanista. I no la podíem definir millor, perquè ni abunden quaderns de bitàcola com el que escriu a *La Mañana* ni instants de bellesa com els que relata cada divendres a la contra.

Francesc Guillaumet
Balaguer, abril de 2026

Introducció

Desplegar mapes, descobrir tresors

Diguem que el món rural és territori poc bregat, en general. I ho és en tots els sentits, també en el mental. Les zones de pagès, en l'imaginari col·lectiu, es redueixen sovint a arquetips que inclouen pudor de fem, que és ni més ni menys l'olor que fa la femta dels animals.

Aquests comentaris prou simplificadors són els que empenyen a obrir el camí per visibilitzar una realitat, ni idealitzada ni degradada, sinó certa, a través de la descripció del territori habitat i en procés de canvi. Una imatge complexa i a voltes contradictòria des de la pura subjectivitat, és la que em duu a significar l'entorn per dignificar-lo.

No calen artificis ni impostacions, només assumir la riquesa de les variants que ens fan únics. A través del llenguatge i de la voluntat de desplaçar la mirada cap a temes crucials evitant el fraccionament i advocant per la singularitat.

Neix, d'aquesta manera, una *geopoètica* del territori, definida com una disciplina estètica i una manera d'habitar el món que busca una relació nova i més profunda entre l'ésser humà i la terra.

El paisatge no és només escenari, és matèria viva que condiciona la manera de parlar, la manera de mirar i d'estar al món. La llum, el color de la terra, l'horitzó obert, el silenci dels pobles, el ritme de la pagesia i els canvis profunds —sovint invisibles— que travessen el món rural contemporani són elements recurrents que configuren aquesta cartografia literària.

Només la poesia podia ser el motor vehicular d'un mapa que no es pot mesurar amb coordenades, però que existeix en la memòria, en l'experiència quotidiana i en la llengua, la mateixa que utilitzem per dir la bellesa.

Perquè aquí el tresor, és en si mateix, *el mapa del tresor*.

Nú Miret

Tardor

Una sabata i una espardenya

Vet aquí que una vegada hi havia un començament de curs on s'havien de casar sabates i espardenyes.

Les primeres presumien de noves i modernes, innovadores. Les segones, per experimentades, de més pragmàtiques. Diríeu que era l'aliança perfecta per engegar la maquinària. En el moment d'oficiar la cerimònia, però, no hi va haver manera de trobar, en tota l'administració, qui es volgués fer càrrec de la boda. Quina bajanada, casar sabates, pensareu. Però és que, a Lleida, l'hivern és molt dur si no vas ben calçat. Hi ha un excés de confiança i també un gran abandó, tot a la vegada perquè la maquinària burocràtica és un monstre molt gran que es menja les intencions. Personalment, crec que no hem d'oblidar que l'eina més important som nosaltres. I que podríem, fins i tot, autocasar-nos!

Començar aquest recull amb el text d'aquesta columna que s'obre pas a penes entre el conte, la realitat i l'abstracció és, com a mínim, agosarat. Correspon al setembre de 2024 i, per tant, a un inici de curs escolar i laboral per a moltes.

Els principis sempre són bons per reflexionar, per acarar amb energies renovades els reptes que, sens dubte, l'any acadèmic ens plantejarà.

Escric això gairebé dos anys després d'aquella data i veig que les polítiques no han sabut prioritzar el tema més important.

Els recursos destinats a ensenyament són encara pocs, pobres, insuficients, no s'avança, tothom hi ha de posar molt de part seva, el sistema ha quedat obsolet, la tecnologia ens ha girat la cara del revés i s'hi han de posar ganes i diners perquè l'educació és primordial.

Serà molt difícil si les administracions no es posen d'acord a crear i reestructurar els pilars primordials d'una societat avançada: educació, salut, feina i habitatge.

I molt complicat també deu ser desempallegar-nos de tota aquesta burocràcia administrativa que fa desesperar fins i tot la mateixa maquinària monstruosa que mou les administracions.

I, tot i això, els departaments continuen funcionant, les escoletes, les escoles, els col·legis i els instituts fan possible el miracle perquè tenen persones de carn i ossos al davant, apassionades, que fan l'impossible perquè això rutlli.

D'alguna manera troben l'escletxa per solucionar problemes i ho acaben aconseguint. Braves totes elles.

Deia Manuel de Pedrolo que cal protestar sempre, fins i tot quan no serveix de res.

El dret a l'educació de qualitat ens toca a totes sense excepció, igual que quan hi ha una tractorada no estan tallant la carretera perquè no puguis arribar a la feina, estan lluitant pel menjar que ens fiquem a la boca cada dia.

Com a societat, hem d'escarrassar-nos, tinguem-ho en compte, no oblidem que anem amb una sabata i una espardenya.

El meu 11 de setembre

Les espardenyes no me les tragueu que he d'anar a trepitjar creus gammades.

M'agrada, l'11 de setembre, calçar-me les envetades. Moltes vegades les duc i ho faig com una declaració d'intencions. La cultura i la llengua són signe identitari a casa nostra, vinculo qui soc a través del pensament en català. Més enllà de l'institucional i com a celebració pròpia i festiva també m'agrada anar a la plaça a ballar sardanes: una acció que faig greu, intento no trepitjar mai ningú, que el primer aire m'agafi entonada.

Aquest any he viscut la diada com una festa, al meu poble, tot molt familiar. Quin descans, tu. Un espai amable, aglutinador i inclusiu. M'ha semblat un exemple de fer les coses bé i només em queda dir: «Visca els pobles!».

Sí, visca el Poal i tots els pobles, i visca les sardanes i les cobles de Catalunya. Moltes agrupacions creant un so brillant i vibrant —majoritàriament són instruments de vent— i potent, també.

De cobles autòctones federades se'n comptabilitzen quaranta, però hi ha altres tantes formacions.

Estan conformades per onze músics que toquen dotze instruments. El flabiol i el tamborí el toca un mateix músic coordinadament. I també tenim les tibles, les tenores, les trompetes, el trombó, els fiscorns i el contrabaix.

Poden executar música de qualsevol mena, però principalment interpreten la sardana.

Les imagino a totes tocant a la vegada i per tot el país, posem per cas un 11 de setembre a la una del migdia, creant un rodal en suspensió, una aurèola flotant que ens servirà de guia a les que no sabem ni comptar ni repartir, serà una mena d'infusió musical que ens enaltirà els cors una mica abatuts. Començarem molt greus perquè s'ha de mirar bé quin estil enganxaràs, ja que serà el que t'acompanyarà tota la tocada.

Calçar-me les envetades és un acte polític per a mi, igual que ho és parlar en la meva llengua, el català.

Vaig escriure aquest somni, amb el famós cartell publicitari fotogràfic del vigatà Pere Català i Pic, titulat «Aixafem el feixisme», al davant.

S'hi mostra una espardenya ben viscuda, trepitjant fort a sobre d'una creu gammada que ja comença a esquerdar-se. Aquesta fotografia data del 1936.

Que així sigui, que aquesta declaració d'intencions no ens esgarri la festa. Perquè el feixisme, amb tota la foscor que l'envolta, pugna per brillar i és cosa nostra, amb metàfores, ballant, amb la cultura, amb l'educació i la intel·ligència, amb el somni i el pensament, com l'hem de combatre.

«Per sant Miquel, si t'afanyes veuràs los caragols amb banyes»

Comença la Festa Major, la celebració que, per als lleidatans, marca l'inici de la tardor. Aquestes festes estan molt ben pautades, la litúrgia varia, però sempre inclou: pregó, seguicis, concerts, tornejos esportius, vermuts, cucanyes, espectacles, concursos, balls, castellers i castell de focs. Ho tenim molt ben muntat, n'hi ha de tots colors i per a tots els públics. Amb la dansa i el ritual, ens deslliurem del frenesí diari, fins i tot els més estirats. Som el capgròs, la tradició i el grotesc, som el toc de gralla, el pollastre farcit i el porró de cava, som l'orquestra i les llumetes de l'envelat i, en el nostre cas, som els caragols que, quan es tomba la caragolera, s'escampen curulls de llibertat.

Si agafeu un lleidatà a l'atzar, li pregunteu si li agraden els caragols i respon que no, sabeu amb certesa que us trobeu davant d'un impostor.

No hi ha menjar més de Lleida que els caragols. A la llauna, amb suc, a l'estil de la Pilar amb un toc picant o a la palla com els que fa el Josep Vilamajó del Poal.

Caragol amunt caragol avall, tenim un rècord de golafreria. Moltes receptes i per a tots els gustos: conill amb caragols, cassola de tros, caragols amb sobrassada com els del Roger de Juneda.

És un plat que requereix embrutar-se els dits, dels de xuclar, dels de sucar pa amb allioli i amb la vinagreta.

Hi ha una litúrgia del caragol.

D'anar-los a plegar, de criar-los o guardar-los, de purgar-los a la caragolera, que no és qualsevol cosa amb la seva forma de cistell allargat amb una o dues nanses per penjar-la, de cuinar-los i finalment, menjar-se'ls.

I és bastant sagrada, vull dir que està tot inventat i ja estem d'acord que, el caragol en si, poc sabor té i que l'has d'amanir per dins i per fora com sigui, sucant-lo a les salses, coent-lo salpebrat i fent una emulsió amb oli bo, o amb un sofregit amb cansalada del coll. Tu, que ets de Lleida, tries.

Menjar caragols fa festa, és un plat de compartir, és un plat de campionat, de la terra, una fórmula guanyadora amb tota la càrrega morbosa de menjar-te una bavosa. Hi entres o no, no hi ha terme mitjà. És per gormandes.

Les festes ens serveixen per fer germanor, per sortir a mostrar el vestit nou. Potser no és un vestit sinó la nova forma de pensar, o d'actuar, però és per compartir un espai públic comú, per cantar i ballar les cançons que totes sabem, tirin cap amunt, avall, a la dreta o l'esquerra.

No m'agradaria haver de dir això últim amb la boca petita.

Sant Miquel és un arcàngel, els arcàngels són éssers espirituals considerats els intermediaris entre Déu i l'home. Celebrem-lo, potser el necessitem més que no pensem.

Sempre ens quedarà l'oli del raig

Prenguem amb calma els canvis que venen, la decadència de la societat és cíclica i no ens ha de venir de nou a les que reivindiquem el ser i l'estar a través del llenguatge. Arribem a l'ocàs d'allò que coneixíem i, per afrontar-ho, el sentit de l'humor ha estat sempre el gran aliat de les èpoques de crisi. Gairebé em cauen els ulls a terra quan aquesta setmana, que ens acosta a Tots Sants vertiginosament, topo amb un cartell que lluïa la flamant nova paraula «castaween»: Castanyada més Halloween, entenc. No estic en contra de les festes noves, però m'ha semblat una perversió perquè la nostrada castanyada bé val una reivindicació i no calia mesclar-la. Sempre ens quedarà l'oli del raig, espero.

Parlem de fer-se una teoria de com hauria de ser el llenguatge, vull dir, que sense ser membre de l'IEC (Institut d'Estudis Catalans) i acceptant que el llenguatge és viu i evoluciona i tota aquesta mandanga que no em voldria empassar sense coneixement de causa. O sigui, sense haver consultat les darreres actualitzacions, les últimes concessions a paraules noves, estrangerismes, etc. Perquè és fàcil que et titllin de reaccionària, i el cert és que ja ens estem fent grans i el món, el món de quan érem petites, ja queda molt endins, molt al fons del món d'ara i, de vegades, és fàcil caure en l'emmurriament i queixar-nos de tot el que és nou i fer exaltació del que és vell perquè la distància tot ho amoroseix i et fa perdre una mica la perspectiva.

Llavors, quan «castaween» se m'apareix al davant, com qui em llança una pedra al mig del front, em quedo estabornida i, fins i tot, em poso a riure de perplexitat.

No, no estic en contra de les festes noves, però trobo ridícul i bastant trist abandonar les nostres tradicions i suplantar-les per d'altres que no tenen res a veure amb la nostra cultura.

D'altra banda, aquesta paraula inventada per a la publicitat és un reflex que el sistema és viu, el dinamisme du a interaccions culturals noves i, que en l'àmbit social, anem aprenent a adaptar-nos a les necessitats comunicatives dels parlants.

I aquí venim a la meva, calia?

Aquests jardins estic temptada de no xafar-los mai perquè sempre em col·loquen en llocs incòmodes. I acabo donant-me a mi mateixa aquells copets de resignació a l'esquena, i resant per la certesa que sempre, sempre, sempre, podrem anar a Aspa a buscar el primer oli del raig de la cooperativa.